

С в я т о с л а в Д з е м а н

Кулінар

Роман

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

УДК 82-31
ББК 84-44Укр
Д43

Дзєман С.

Д43 Кулінар, або Обід для гурмана : роман / С. Дзєман. — Тернопіль : Богдан, 2013. — 824 с.

ISBN 978-966-10-1472-4

Роман «Кулінар, або Обід для гурмана» — це подорож у світ їжі. Це мандрівка у внутрішній світ людини. Це історія перемог, які призвели до трагедії, і трагедії, яка стала перемогою. Найвищою з перемог — людини над собою.

УДК 82-31
ББК 84-44Укр

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора перекладу чи видавця.

ISBN 978-966-10-1472-4

© Дзєман Святослав, художник
© Руденко Юлія, графічне оформлення
та редагування зображень, 2013
© Навчальна книга–Богдан, 2013

*Страждання — це двері до істини,
проте лише одиниці вміють їх відчиняти.*

(С. Дзедман)

Я хочу погостувати вас обідом...

Хочу запросити вас до столу, який постараюсь накрити з усією майстерністю, котрою тільки володію...

Спочатку я подам вам аперитив...

Він пробудить ваш апетит, змусить із нетерпінням чекати того, що буде далі...

Потім холодні закуски, які ледь-ледь наситять вас. Але лише для того, щоб надмірний голод не заважав вам відчувати всю смакову гаму подальшої їжі. Як оправа коштовного каменя лише підкреслює його красу, так і холодні закуски створюють усі умови, щоб ви насолодились основною стравою...

А потім — вершина обіду, яка, сподіваюся, задовольнить найвибагливіший смак гурмана...

Потім буде десерт, яким ви зможете неспішно посмакувати, розслабившись у своєму кріслі...

І, нарешті, дижестив — завершальне розмірковування за келихом міцного напою чи філіжанкою кави...

Тож поспішайте до столу, любі гості...

Я вже давно чекаю на вас...

І... Смачного...

Частина перша

А н е р и т и в

Я — кулінар.

Не кухар, не кондитер і не ресторатор. А саме — Кулінар! Ви не знайдете на книжкових полицях жодної моєї книги з рецептами приготування страв. Я не володію жодним бістро, рестораном чи піцерією.

І все ж таки, я — Кулінар.

Знаю про їжу те, про що мало хто відає, про що не здогадується ніхто з професійних кухарів, або майже ніхто. Знаю ті таємниці, які приховує в собі їжа. Я пізнав її суть!

Моє ім'я майже нікому не відоме. Мене пам'ятають лише власники найкращих ресторанів і готелів по всій Європі, і не тільки. Колись я надавав їм свої послуги, коли потрібно було прийняти високоповажних гостей, а на столі мали стояти найвишуканіші страви. І хоч тепер за моєю допомогою рідко коли звертаються, я — дуже багата людина. Ніхто б не повірив, що той, хто вміє лише готувати, може так розбагатіти.

А втім, я не готую страв — я їх створюю. І щоразу це щось нове і неповторне. Я сам не зміг би ніколи відтворити вже колись приготуване, тим більше — записати рецепт. Вже не кажучи про те, що ніхто не зможе подати щось навіть схоже.

Скільки разів маститі кухарі намагались вивчити те, що я приготував, або ж скопіювати мене, але у них нічого не виходило. А все тому, що вони не знають суті того, що я роблю. Адже для мене кожна страва — це не просто набір компонентів, приготованих у той чи інший спосіб. Це — філософія, гармонійне поєднання схожих речей чи дисгармонія протилежностей. Я можу, для прикладу, створити вечерю для закоханої пари, після якої вони відчують себе єдиним цілим, або ж викликати непереборне сексуальне бажання у коханців. Для сильних світу цього можу накрити стіл так, що, поївши, вони відчують таку велич і могутність, якої ніколи раніше не відчували. Сніданок самотньої людини

мені до снаги перетворити на тихий спів, після якого вона, страждаючи від болючої самотності, зрозуміє, що це не найгірше на світі.

Як я це роблю? Річ у тім, що їжа має на нас значно більший вплив, ніж ми думаємо. Вона не просто задовольняє наші смакові відчуття, не просто втамовує голод. Її дія значно глибша і важливіша! Їжа може пробудити у нас бажання, а може й пригасити! Їжа може зробити нас надзвичайно чутливими або перетворити на бездушних машин, може проявити такі риси характеру, про які ми і не підозрювали, або приглушити усе, що виходить за рамки загальнодозволеного та загальноприйнятого. І це не кажучи вже про те, що, споживаючи їжу, ми переймаємо її властивості. Адже кожен продукт має свої, особливі характеристики, які на кожного з нас діють по-своєму. Деякі продукти впливають на нас довго, інші — лише короткий час. Але і в тому, і в іншому випадку ми, поївши, наповнюємося чимось новим, нехай навіть і ненадовго. Так, людина, яка наповнила свій шлунок картоплею, запеченою з томатами, ніколи після такої трапези не відчує одухотвореності. Вона радше побачить довкола себе сіру рутинність безкінечного, за нашими, людськими мірками, буття. Натомість м'ясо дикого кабана, приготоване без попереднього маринування, а лише зі спеціями, що переб'ють неприємний присмак, пробудить у людині жагу перемоги і дику свавільність.

Це впливає на всіх, окрім мене. З часом, пізнаючи тонкощі приготування страв, я втратив можливість насолоджуватись ними, неначе їжа помстилась мені за те, що відкрив її таємниці.

Але це ще не все, що я змушений був заплатити у своїй професії (хоча навіряд те, чим я займаюся, можна назвати професією). На вершині своєї діяльності я припустився цілого ряду фатальних помилок. А їх, як мені тепер відомо, не прощають. Я втратив клієнтів, а друзів у мене й так ніколи не було. Тож із часом перетворився на абсолютного самотника. Тільки дуже рідко, лише той, хто і досі залишається шанувальником моєї майстерності, робить замовлення. Таємно, щоб ніхто не знав. І тоді я знову стаю кулінаром, людиною, яка знає про їжу все... Мушу зізнатись, таких хвилин з нетерпінням очікую днями, тижнями, місяцями. Я нікому не пропоную своїх послуг, а чекаю, коли до мене хтось завітає особисто чи зателефонує.

Іноколи чекати доводиться так довго, що я втрачаю віру в те, що замовлення взагалі коли-небудь надійде. Але я чекаю. Мене нічого не тішить: ні гроші, ні розкішний будинок, ні престижні машини, ні чудовий сад, який я колись так любив доглядати, ні велика бібліотека, в якій я колись міг проводити цілісні дні. Я чекаю...

Але тоді пояснити собі цього не міг. Як тільки з'явилося чітке відчуття того, що використовую власницю, воно породило страшенне відчуття провини. Воно знову відродило у мені пекуче, пекельне відчуття, що я паразит і можу бути лише паразитом, як би красиво себе не подавав і не маскував. І це відчуття змушувало поринати мене знову в усю мою історію, змушувало казати, що я нічого і ніколи доброго не зробив, що я — недолуге створіння, я — тарган...

Неважко здогадатись, що почало зі мною відбуватись, коли мене заполонило це все...

Напевно, я став справді знову схожим на таргана — насторожений, переляканий. І перш за все стосовно власниці ресторану... Ні, я не перестав старатись працювати з нею, коли вона залишалась у ресторані допізна, але робота не йшла. Між нами з'явилась напруга, і я знав, звідки вона йде, а вона не знала. Напруга породила невдоволеність і роздратування — наші стосунки почали швидко псуватись...

Я бачив це, відчував, що мушу щось зробити, бо інакше можу втратити все. І водночас відчував, що не можу нічого вдіяти. З'явилося відчуття фатальності, і воно просто добило мене...

131

Та, очевидно, моя психіка з тих чи інших причин, під впливом тих чи інших факторів все ж таки зазнала докорінних змін. І це стало очевидним у той момент, коли моє відчуття провини мало не зруйнувало моїх стосунків з Галиною Сергіївною, які я так будував, яких так прагнув, так потребував.

Почуття провини накривало мене могутніми хвилями, і ці хвилі були щораз сильнішими, щораз безжальнішими. Я старався себе заспокоїти, здолати це почуття у собі — і не міг. Воно було сильнішим за мене, воно керувало мною, а не я ним. Я старався бути привітним і щирим з власницею, як і раніше — і знову ж таки не міг! Почуття провини робило мене настороженим, стривоженим, вічно напруженим, і я навіть відчував, як моє обличчя сковує гримаса озлобленого болю. Вона не могла цього не бачити, не могла цього не відчувати, а відчувати таке не захоче ніхто, тож я розумів — якщо щось не зміню, то стосунки будуть втраченими, можливо, навіть назавжди.

Тішив себе думкою, що, навіть втративши теплі дружні стосунки з власницею, не втрачу місця роботи, не втрачу ресторану, але виявлялось, що мені вже цього замало — я потребую більшого.

Я, неначе дикий звір у клітці, метався у своїх внутрішніх лабіринтах душі, не знаючи, що робити і куди подітись, постійно наражаючись грудьми на холодні міцні залізні прuti та раничи себе до крові.

І тут, зовсім несподівано, мені спала дивна, конструктивна думка: «Якщо не можу здолати це триклятуще відчуття, то я його задовольню! Спробую задовольнити! Як? Спробую віддячити Галині Сергіївні за те, що вона для мене робить, бодай частково зроблю щось, щоб не почувати себе паразитом. Тоді моє почуття провини перед нею якщо і не зникне повністю, то принаймні ослабне...»

«І де ж тут зміни у моєму внутрішньому світі? — питаєте ви. — Хіба не все відбувається так, як і раніше?» Ні, не так, як раніше! Мене заповняли ті самі відчуття, які супроводжували мене усе життя, вони руйнували мене, не давали жити, творити, дихати, але моє ставлення до них кардинально змінилось. Почав сприймати їх якимось інакше, і це дозволило мені знаходити нові шляхи розв'язання внутрішньої проблеми! Я не втікав, не ховався від світу і від себе самого у напівзабутті, натомість почав боротись новими методами, які раніше були мені недоступними.

І вважаю такий варіант розвитку подій дуже позитивним. Так, ми дуже часто не можемо впоратись зі своїми незрозумілими почуттями тривоги, страху, провини, ми не можемо їх зрозуміти, і вони заповнюють нас по самі вінця. Це відбувається знову і знову. Та якщо ми знаходимо у собі спосіб якимось чином бодай ослабити їх, то це означає, що вже перестаємо бути такими підвладними їм, перестаємо боятися їх, перестаємо бути пасивними у боротьбі з ними. І якщо ці способи боротьби зі своїми внутрішніми проблемами дієві, якщо вони допомагають нам здолати наші внутрішні біди, то і біди з часом стають все меншими, прийнятнішими, і ми вже не є такими їм підвладними...

Отож я вирішив, що постараюсь якимось віддячити власниці за те безмежне натхнення, яким вона наповнювала мене тривалий час. (Як же все-таки безглуздо це звучить! Бідні ті діти, яких не любили батьки — вони впевнені, що за все у житті потрібно платити, і плата ця має бути непромірно високою...) Я вирішив віддячитись, і мені одразу стало легше, хоч ще і не знав, як саме збираюсь це зробити. Та невдовзі відповідь прийшла сама собою.

Частина п'ята

Д и ж е с т и в

(к о к т е й л і)

А що було далі?

Далі було тільки одне бажання — зникнути, не існувати. Бо тільки у припиненні власного існування я вбачав можливість припинення моїх страждань. Біль і спустошеність у мені були настільки сильними, що позбутись їх можна, тільки вбивши себе і їх разом з собою — так я думав тоді, так відчував.

Я сотні разів за день прокручував у голові варіанти власного самогубства, думав, який з них міг би вибрати. І що найстрашніше — усі вони мені підходили, кожним з них міг би скористатись. І зупиняло мене тільки одне! І це був не страх перед смертю, не страх перед болем і не страх перед Богом. Це був сором! Сором за те, що я скоїв самогубство. І знову ж таки, це був сором не перед Богом, а сором перед людьми.

Я просто бачив картину, що рано чи пізно моє тіло знайдуть, з'ясується, що я скоїв суїцид. І відчував дикий сором перед тими людьми, які мене знайдуть, сором за своє мертве тіло, за те, у якому стані його знайдуть. І саме цей сором не давав мені перетворити своє бажання не існувати в дію.

І зовсім не виключено, що якби я міг вчинити самогубство так, щоб був упевнений, що мене, моє тіло ніхто і ніколи не знайде, то я б таки його вчинив. Але такої гарантії, такої упевненості не було і не могло бути. Тож я жив далі, якщо це можна було назвати життям.

Але не відмовився від ідеї самогубства. Я просто сприймав її як вихід. Вихід чи не єдиний для мене, у моїй ситуації, але вихід, яким скористатись не можу. Не можу через сором, а свій сором я сприймав як власну слабкодухість. Тож виходило, що я настільки нікчемна людина, що навіть неспроможний вчинити самогубство. І від того тільки ще більше зневажав себе, тільки ще більше себе ненавидів.

думати. Це лише спроба зупинити тебе, не дати остаточно впасти у безумство, не дати твоїй душі загинути, не дати загинути людині у тобі!

Схаменися!!! Схаменися!!! Схаменися!!! Це чи не останній твій шанс...»

Цей могутній внутрішній голос просто переслідував мене. І я на жодну секунду не сумнівався у правдивості того, що чую. Та водночас не хотів чути, прагнув заглушити його за будь-яку ціну. Але це було неможливо! Цей голос людськості у мені прокинувся, напевно, вперше за усе моє життя й уже не збирався затихати. Я не міг його заглушити, хоч ті відчуття, які він породжував, були чи не найважчими для мене. Адже зараз ставилось під сумнів усе, чим жив, до чого прагнув!!!

А потім поволі моя душа почала відгукуватись на цей голос, на цей монолог. Вона почала чути його. Чути по-справжньому, вникаючи у глибоку суть усього сказаного. І я почав розуміти...

Розуміти те, що біль не є виправданням, аби ставати жорстоким, а навпаки, саме біль пробуджує в людині Людину. Розуміти те, що коли я пережив щось важке, то повинен вберегти від цього інших, а не навпаки, змушувати переживати їх те саме. Розуміти те, що Бог оберігає нас від хибних вчинків, від хибного шляху, але ми вперто заважаємо Йому це робити, вперто втікаємо від дарованого Ним життя, вперто хочемо загинути. Розуміти те, що усе, що пережив — це неспроста, це частина того, що Бог хотів сказати мені, чого Він хотів мене навчити. І те, що зараз я втратив усе (із земної точки зору) — теж неспроста! Це частина виховання Людини у мені, це частина гартування моєї душі!!! І я повинен прийняти цей гарт! Повинен прийняти свій досвід і постаратись передати його іншим! Бодай комусь! Хоча б одному, щоб вберегти його від хибного шляху, шляху до духовної смерті...

230

І тоді я приймаю рішення! Найсміливіше рішення у своєму житті! Рішення, яке, на жаль, мало хто зрозуміє, але яким надзвичайно пишаюся. Я вирішую прийняти те, що є, нікуди вже не втікати від самого себе, від своєї суті, прийняти результат того, що зробив, того, як я жив, вирішую залишитись у пеклі своїх почуттів і переживань. Але залишитись у ньому не заради страждань, не для того, щоб бути у ньому, а для того, щоб пройти через нього і відродити у собі справжнє життя! Так, я вирішую залишитись у пеклі заради життя!

І я нікуди не їду. Ні в Австралію, ні будь-куди інде. І я не шукаю способу знайти нових клієнтів, щоб знову втекти у роботу. Я вчуся, починаю вчитись приймати все, як є. Починаю вчитись приймати свої почуття такими, якими вони є, а не вибирати з них тільки ті, які бажані для мене. І починаю розуміти, що всі вони є важливими, всі вони щось у собі несуть, що найважчі почуття — це ті, від яких я, як і всі ми, так стараємось утекти, — несуть у собі найважливіші усвідомлення.

Цілими днями я болісно згадував усі етапи свого життя, заново переглядав їх, неначе гортаючи книгу — сторінка за сторінкою. І кожна сторінка лише нагадувала мені, який я нікчема. Нікчема, що уявив себе напівбогом. І на кожній сторінці — лише глибока сірість, безмежна сірість і безвихідь.

Душевний біль мій був нестерпним і теж безмежно сірим, як і те, що я згадував. Мені здавалось, що цей біль ніколи вже не стихне, що я повинен з ним просто змиритись і жити. Але ось на тих сторінках свого життя почав щось помічати, якусь дивну закономірність, неначе якась золотиста нитка тягнулась від події до події, від сторінки до сторінки. Нитка, яка все об'єднувала і неначе навіть багато чого пояснювала. І пояснення це було зовсім не таким вже й болючим, як я собі думав, як я собі уявляв.

А пояснення було таке: все, що пережив, — я мав пережити, все, через що пройшов, — я мав пройти, всі помилки, які зробив, я — мав зробити. Для чого? Для того, щоб прийти у ту точку, в якій зараз є, з тими розуміннями, які у мені зараз є. А ці розуміння й усвідомлення отримують лише через пережите! Інакше не буває!!!

І тоді я збагнув, що насправді не все так погано. Боляче, сумно, гірко, але не так погано і безвихідно. Бо, можливо, це і є моя місія, моя роль у цьому житті, Божий задум, частиною якого я є — перейти через усе, усвідомити усе і постаратись передати свій досвід іншим. Бодай хоч комусь одному, щоб він взяв мої усвідомлення, які прийшли до мене з таким болем, взяв і пішов далі! Далі, ніж зміг піти я!!!

Я припускаю, що таке трактування подій мого життя може бути надто самовпевненим з мого боку, що знову поринаю у гординю, вважаючи усе частиною моєї місії. Але нехай! Нехай я її придумав собі, цю місію, та все ж таки спробую передати свій досвід вам, бодай хоч одному з вас, кого можна вберегти від таких жорстоких помилок, яких припустився я.

І тоді вирішив описати всю свою історію...

І ось я сиджу за столом у темній комірчині свого будинку, бо тут, ізольовано від усього світу, мені пишеться найлегше. Я гризу черствий окраєць сірого хліба, бо мені байдуже, що їсти — однаково не відчуваю жодного смаку, а їсти щось-таки треба. Виводжу рядок за рядком, ретельно пригадуючи кожен свій життєвий крок. Спогади заважають мені нестерпного болю, але я вирішив не відступати і написати всю правду, чого б мені це не вартувало...

Кулінар у мені ще не повністю загинув, він ніби причаївся, заснув в очікуванні замовлень. І замовлення таки зрідка надходять, здебільшого з-за кордону. Але чекати їх доводиться місяць, два, три... І щоразу здається, що наступного замовлення вже не буде, здається, що всі про мене вже забули. Та ось замовлення надходить, кулінар прокидається і знову демонструє свою силу і вміння. А потім знову самотність. Самотність, біль усвідомлень, я і моя розповідь.

Часом видається, що я цілком розчавлений, розбитий, на межі провалля і забуття. Багато хто бачить мене саме таким. Але я не такий! Попри те, що переживаю зараз, пишучи все це, я — щасливий! Незважаючи ні на що. Адже Бог мені дав великий Дар усвідомлення, що веде до мудрості.

Так, весь мій життєвий шлях у результаті привів мене до великих усвідомлень. І тепер я знаю те, що мало хто знає, і знаю не лише про їжу, а й про себе, про нас, про цей світ і життя в ньому. А хіба може бути людині даровано більше щастя, аніж усвідомлювати, збагачуватись знаннями і мудрістю? Ні, не може!

Тож я хочу своїми усвідомленнями поділитись з вами!

Будь ласка, пригощайтесь!

От і завершився приготований мною для вас обід...

Я виходжу з зали, залишаючи вас наодинці зі своїми думками і відчуттями, викликаними спожитими стравами.

Знаю, що багатьом з вас мій обід не сподобався, знаю, що мало хто вважає час, проведений зі мною, не марно згаяним. Але я також знаю, що хтось, бодай один з вас, почув мене, відчув мене, зрозумів мене.

Сподіваюсь, ми ще зустрінемося з вами. І це не останній обід, приготований мною для вас.

А ще сподіваюсь, що я бодай не зіпсував нікому апетиту.

Тож ще раз смачного вам...

До побачення.

КУЛІНАР

Зміст

Частина перша. Аперитив	5
Частина друга. Холодні закуски	9
Частина третя. Основна страва	177
Частина четверта. Десерт	689
Частина п'ята. Дижестив (коктейлі)	801

Літературно-художнє видання

ДЗЕМАН Святослав

Кулінар, або Обід для турмана

Роман

Головний редактор *Богдан Будний*
Художній редактор *Ростислав Крамар*
Редактор *Донара Пендзей*
Художник *Святослав Дзєман*
Комп'ютерна верстка *Нелі Домарецької*

Підписано до друку 25.11.2012. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Antiqua. Умовн. друк. арк. 47,90. Умовн. фарбо-відб. 47,90.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1472-4

9 789661 014724